

HULP- EN
DIENSTVERLENING
AAN GEDETINEERDEN

P.C. Brugge

JAARVERSLAG 2016

Inhoud

1	OVER DE GEVANGENIS	3
2	ORGANISATIE HULP- EN DIENSTVERLENING	5
3	SAMENWERKINGSPARTNERS	7
4	HULP- EN DIENSTVERLENING AAN GEDETINEERDEN	8
5	VOORUITBLIK	15

Activiteit creativiteit

Doe je er aan mee of doe je 't liever in je vrije tijd

Alles is oké

Bewegen is goed, het voelt goed

Niet omdat het moet, je doet het massa's goed

Probeer het uit, je vliegt er heus niet uit

Iedereen heeft zijn kantjes van de randjes leef je gewoon uit

Iedereen telt mee, sporten is goed

't Komt allemaal goed.

MC Belle

1.2 PERSONEELSTEKORT

Als gevolg van de besparingen bij Justitie en de aanwervingsstop, is er personeelstekort ontstaan dat heeft geleid tot de sluiting van het educatief centrum en de opschorting van het meeste groepsaanbod sinds september 2016. Daardoor werd het voor veel aanbod, projecten, partnerschappen en doelstellingen moeilijk tot onmogelijk om deze nog te realiseren, met grote gevolgen voor de Vlaamse partners, zowel de organisatoren als de uitvoerders van dat aanbod, én voor de gedetineerden.

Ondertussen wordt nieuw personeel aangeworven, maar het is niet duidelijk hoelang de opschorting zal duren. Als gevolg van de besparingen ging ook de functie van vormingsagent verloren.

1.3 PARTICIPATIEF WERKEN IN HET PCB

In het voorjaar lanceerde de VOS-dienst een oproep op de vrouwenafdeling om ideeën door te geven voor de zomeractiviteiten. Een aantal gedetineerden reageerden heel enthousiast en kwamen met concrete voorstellen. Omdat wij van de VOS-dienst ervan overtuigd zijn dat de inbreng van gedetineerden, zowel voor ons als voor henzelf, een meerwaarde is bij het organiseren van aanbod in de gevangenis, besloten we om op de vrouwenafdeling een pop-up-activiteitenteam op te richten. Met een groepje van zes gedetineerden gingen we aan de slag om een aantal **zomeractiviteiten** uit te werken.

Onder begeleiding van de twee organisatieondersteuners en de cultuurfunctionaris kwam het groepje regelmatig samen om te overleggen. Uiteindelijk werden drie activiteiten uitgewerkt: een crea/beautymarkt, een vrij podium tijdens het zomerfeest en als afsluiter van de zomer een spelnamiddag op de wandeling.

Na een geslaagde zomereditie van het pop-up-A-team was er in het najaar nog heel wat enthousiasme binnen het groepje om ook voor de winter iets te voorzien. Omdat het door personeelstekort niet mogelijk was om een groepsactiviteit te organiseren, kozen we ervoor om een **eigen krantje** in elkaar te steken. Er werd ijverig vergaderd, teksten geschreven, cartoons getekend en inhoud voor het krantje bij elkaar gesprokkeld. Net voor de kerstvakantie konden we dan ook met trots de eerste *Rebelle* verspreiden op de vrouwenafdeling.

De ervaring met het pop-up-A-team toonde ons dat participatie van gedetineerden in het activiteitenaanbod iets is dat we in de toekomst verder willen verkennen. Deze methodiek biedt niet alleen de mogelijkheid dat gedetineerden hun talenten kunnen gebruiken en verder ontplooiën, maar zorgt er ook voor dat de activiteiten leven op de afdeling (gedetineerden worden door de A-team-leden aangesproken), dat we als VOS-dienst gewezen worden op zaken waar wij soms niet bij stilstaan, dat we beter weten wat leeft bij de gedetineerden, en dat de gedetineerden het inzicht krijgen wat het inhoudt om iets te organiseren binnen de gevangenis.

2 ORGANISATIE VAN DE HULP- EN DIENSTVERLENING

2.1 HET ACTIEPLAN HULP- EN DIENSTVERLENING 2016-2018

In het **actieplan** werden drie strategische doelstellingen opgenomen. De eerste in het kader van de wijzigingen die verwacht worden als gevolg van het 'anders werken'. De tweede doelstelling is domeinoverstijgend en de derde is domeinspecifiek. Binnen de domeinspecifieke strategische doelstelling, heeft elk domein een eigen operationele doelstelling, maar worden de partners ook uitgedaagd om een bijdrage te leveren aan elkaars doelstelling, om zo tot nieuwe creatieve kruisbestuivingen en samenwerking te komen.

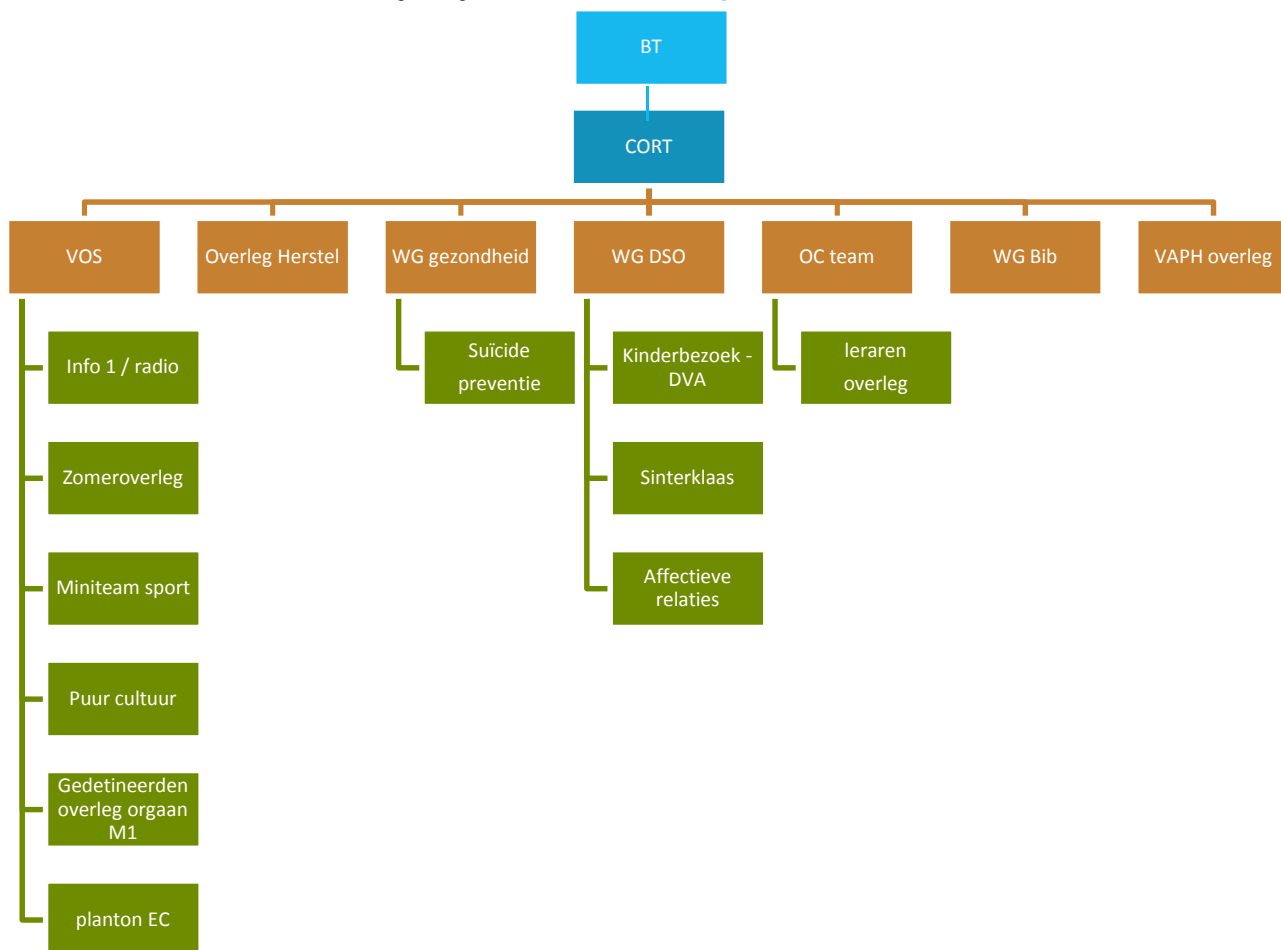
SD 1	De werking van de hulp- en dienstverlening en regimewijzigingen worden in overleg op elkaar afgestemd
SD 2	Het aanbod H&D in de gevangenis van Brugge is afgestemd op de actuele noden en behoeften van specifieke doelgroepen gedetineerden
OD 1	Tegen december 2018 is het hulp- en dienstverleningsaanbod geoptimaliseerd voor de senioren op basis van ten minste 2 pilootprojecten
OD 2	Tegen juni 2018 is het hulp- en dienstverleningsaanbod geoptimaliseerd voor de gesloten secties M1 op basis van onderzoekswerk
SD 3	Alle partners van de Vlaamse Gemeenschap en Justitie in de gevangenis van Brugge zetten zich in voor een samenhangend aanbod
OD 1	Tegen juni 2018 is er een gedragen actieplan onderwijs
OD 2	Tegen juni 2018 is er een preventief gezondheidsbeleid
OD 3	Tegen juni 2018 werken alle medewerkers van JWW volgens een gemeenschappelijke visie herstelgericht met gedetineerden en hun directe sociale omgeving
OD 4	Tegen juni 2017 is er een aangepast sportaanbod voor acht doelgroepen
OD 5	Tegen juni 2018 zijn er minstens drie nieuwe partners actief betrokken bij het culturele aanbod
OD 6	Tegen juni 2018 is er een vlottere overgang binnen-buiten voor werkzoekende gedetineerden.

Met een overzicht van **agendapunten** voor het hele jaar, kiezen we voor een structurele aanpak per doelstelling en inbreng uit alle domeinen in zowel het Beleidsteam (BT) als het coördinatieteam (CORT). Elke partner krijgt een half uur om in te vullen naar eigen keuze: discussie topic, stand van zaken uitvoering actieplan, vraag naar bijdrage van andere domeinen,

Deze agendapunten werden vanaf september vervangen door crisisvergaderingen naar aanleiding van de opschorting van het aanbod. We zullen deze manier van werken continueren na het normaliseren van de situatie.

Het beleidsteam werkte het **organogram** voor de overlegstructuren en informatiedoorstroom af:

3 SAMENWERKINGSPARTNERS

AA
Atelier Magenta
Bibliotheek Brugge
Bloso
CAP
CAW Noord West-Vlaanderen
Centrum voor Basiseducatie (CBE)
CGG Prisma (Patend)
CKG Sint Clara
Consulentenwerking Ampel
CVO SNT
CVO VTI
CVO VIVA
De Oever (vroedvrouwen)
De Rode Antraciet
Dienst Ondersteuningsplan (DOP)
Groep Intro vzw
Huis van het Nederlands
Isbin
Itinera (O.C. Sint-Idesbald)
Kind en Gezin
Ligand
LOGO
OCMW van Brugge en Zedelgem
Opvoedingswinkel
Oranje vzw
Provincie West-Vlaanderen
Steunpunt Expertise Netwerken (SEN)
Stichting lezen
Moderator vzw
t' Veldzicht vzw
Tele-Onthaal
Ubuntu
VAPH
VDAB
Vlabus
VOCVO
...

voorleesmoment te organiseren voor de kindjes en mama's van de moeder-kind: verschillende soorten boekjes, vertelpoppen & dekentjes. Zo willen we de moeders aanmoedigen om zelf meer voor te lezen aan hun kind, om de taalontwikkeling van het kind te stimuleren.

De koffer met voorleesboeken en vertelpoppen

Tijdens de stage begeleidde Sander zelf de voorleesmomenten. Na zijn vertrek werd dit overgenomen door twee vaste beambten van de sectie, die af en toe de voorleeskoffer gebruiken.

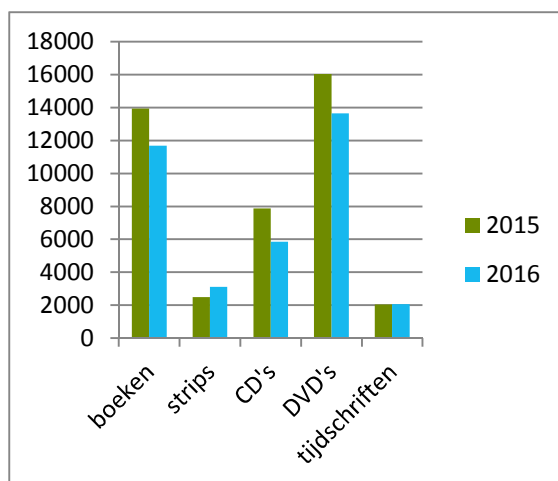
In het najaar kwam er vanuit de bibliotheek van Brugge interesse om bibliotheekvrijwilligers in te zetten om voorleesmomenten te begeleiden op de moeder-kind. Na een verkennend overleg met de cultuurfunctionaris en organisatieondersteuner werd een voorstel opgemaakt voor directie om maandelijks een voorleesmoment te organiseren. We hopen dan ook dit aanbod in 2017 effectief te kunnen realiseren.

Samen lezen

De leesgroep in de gevangenis van Brugge werd begeleid door een vrijwilliger van De Rode Antraciet. Deze groep kwam zes keer bijeen om samen te lezen. Tijdens de sessies leest de vrijwilliger een tekst voor en gaat daarna in gesprek met de deelnemers over: wat doet het personage, wat vind jij daar van, wat zou jij doen als jij in die situatie komt? Door samen verhalen te lezen komen gedetineerden op verhaal. Deze manier van 'samen lezen' creëert een wij-gevoel, ook al heeft men verschillende etnisch-culturele achtergronden. Het is boeiend voor de deelnemers om te horen hoe iedereen de gebeurtenissen en de personages in een verhaal interpreteert.

Uitleencijfers dalen

Toch zijn er in 2016 ruim **40.000** bibliotheekwerken ontleend en dat is heel wat meer dan een aantal jaren geleden toen we rond de 25.000 uitleningen per jaar haalden. In 2016 moest de bibliotheek bijna de ganse zomervakantie (juli -augustus) sluiten en er waren ook een aantal bibliotheekbezoeken die wegvielen door het personeelstekort. Dat is te merken in de uitleencijfers: die daalden ten opzichte van 2015. We zorgende dat gedetineerden vaker terecht kunnen in de minibibliotheken op het Medisch Centrum en sectie 44 (M2).

Ook in 2016:

- Creatief atelier reeks houtskool en reeks graffiti op doek
- Filmfestival Buitenbeeld
- Optreden SEV ZERO
- Optreden Gili
- Workshop Trash beatz

4.2 WELZIJN

Moeder-kind

Op de sectie moeder-kind worden er, naast het vast aanbod van Kind & Gezin en CKG, tweemaandelijks activiteiten georganiseerd voor de kinderen en hun moeders. Het doel van deze activiteiten is de band tussen moeder en kind te versterken en moeders te ondersteunen bij het stimuleren van de ontwikkeling van hun kind. In 2016 gingen volgende activiteiten door:

- Januari: creanamiddag (verjaardagskalender knutselen)
- Januari/februari: voorleesmomenten + introductie voorleeskoffer
- April: EHBO bij jonge kinderen (De Wieg)
- Juni: babymassage: een vroedvrouw komt per kindje een halfuurtje langs op cel om babymassage-technieken aan te leren. Voor oudere kindjes wordt ook yoga voor peuters aangeleerd (De Oever)
- September: muziek op schoot, in het speeltuintje
- November: peuters in actie (CM Brugge)

Onderzoek TB

In het voorjaar 2016 organiseerden de trajectbegeleiders een bevraging op M2 bij 99 willekeurig gekozen gedetineerden die tijdens hun detentie nog geen beroep gedaan hadden op de dienst JWW. De bedoeling van de bevraging was om zicht te krijgen op de redenen waarom de dienst bepaalde gedetineerden niet bereikt.

- Ruim 60% van de bevroegde gedetineerden was tussen achttien en vierendertig jaar.
- Iets meer dan de helft bleek niet de Belgische nationaliteit te hebben. Bij de groep Belgen had 61% ouders die niet de Belgische nationaliteit hebben. 37% was anderstalig en ruim de helft had het statuut van beklagde.
- 82% van de bevroegde gedetineerden bleek wel degelijk vragen te hebben waarmee ze in principe bij JWW terecht kunnen. De meest voorkomende thema's waren: familie, de gepleegde feiten, financiën en het zinvol invullen van de detentie te zijn.
- 69% van de gedetineerden gaven aan dat ze over hulpbronnen beschikten waar ze een beroep op deden en dat bleken vooral hun directe sociale omgeving, hun advocaat en medegedetineerden te zijn.
- 69% van de bevroegde gedetineerden had nog nooit van JWW gehoord en 19% had al van JWW gehoord maar wist niet waarvoor ze bij de dienst terecht konden.

Op basis van de resultaten van de bevraging werd de werkwijze voor het onthalen van gedetineerden aangepast en wordt er gezocht naar effectievere manieren om het aanbod van JWW bekend te maken. In de loop van 2017 zal dit geëvalueerd worden.

Schaal voor emotionele ontwikkeling (SEO-R²)

Elke persoon heeft drie leeftijden: fysiek, intellectueel en emotioneel. Indien deze drie niet in harmonie zijn, kan dit zich uiten in moeilijk te begrijpen gedrag. Het is dan ook een uitdaging om door beeldvorming een beter zicht te krijgen op de mogelijkheden en onmogelijkheden van elk individu waar we mee werken. De SEO-R² is een instrument dat hierbij handvaten biedt. Op de vrouwenafdeling, bij de geïnterneerden hebben we in 2016 een traject gelopen met het bewakingspersoneel, het zorgteam en de PSD. Na een korte introductie, werden onder begeleiding van coach Lore (met dank aan SEN vzw) twee SEO's ingevuld. In het najaar konden enkele medewerkers van de PSD de

individuele fase SEO-R²

4.3 GEZONDHEID

Meditatie

Een verblijf in een gevangenis brengt vaak heel wat stress en frustraties met zich mee. Veel gedetineerden beschikken niet over gezonde manieren om hiermee om te gaan en tot rust te komen. Daarom startten we met de sessies meditatie, die handvaten aanreiken om sterker te staan in stresssituaties. Door geleide meditatieoefeningen werden de deelnemers terug in het hier en nu gebracht en kregen ze de sleutels in handen om malende en negatieve gedachten te verminderen en in stresssituaties positiever te reageren.

We startten in 2016 met drie sessies voor de twee mannenafdelingen. Op vraag van de vrouwenafdeling kregen zij ook de kans om deel te nemen: de tweede reeks wisselden de mannen- en vrouwenafdeling elkaar af. In de zomer ging er een meditatiesessie door op de wandeling. In de toekomst willen we het aanbod uitbreiden naar een mix van meditatie, relaxatie en mindfulness.

Werkgroep gezondheid kiest 2 thema's: hygiëne en gezonde voeding

Gedetineerden bestempelen zichzelf als 'ongezonder' dan vrije mensen. Niet alleen de mentale gezondheid van de gedetineerden wordt als slechter gepercipieerd. Ook de fysieke toestand wordt als ongezonder ervaren dan in de buitenwereld. Werk aan de winkel dus. Omdat we streven naar gezonde leefomstandigheden en omdat we gedetineerden zelf ook verantwoordelijk willen maken voor hun gezondheid, werden een aantal initiatieven in het leven geroepen.

Om gedetineerden aan te moedigen gezonder te eten, wordt er elke maand via het intern tv-kanaal een andere fruitsoort aan een verminderde prijs aangeboden. In een korte presentatie worden de gezondheidsvoordelen van het **'fruit van de maand'** benadrukt en worden suggesties gedaan hoe het fruit te serveren of te bereiden. Uitgangspunt is dat het artikel kan bereid en gegeten worden op cel. De microgolfoven werd in 2016 als standaarduitrusting op cel voorzien, wat de mogelijkheden om maaltijden te gaan bereiden vergroot. Dit is een samenwerking tussen de werkgroep gezondheid (doelstelling actieplan 2016-2018), de boekhouding en de vaste leverancier van fruit en groenten.

eerste fruit van de maand: peren

Het PCB heeft op de vrouwenafdeling een sectie waar moeders en hun kinderen (tot de leeftijd van drie jaar) verblijven. In samenwerking met Kind & Gezin en het Centrum voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning werd er ook eens stilgestaan bij de mogelijkheden om **hygiëne, verzorging en voeding** te optimaliseren. Onder andere werd de tandhygiëne van jonge kinderen onder de aandacht gebracht en werden baby- en peutertandpasta en tandenborstels beschikbaar gemaakt. De mogelijkheden worden tevens bekeken om de voeding meer op de diverse leeftijden van de aanwezige kinderen af te stemmen en we stonden stil bij de manier waarop we minder begaafde mama's kunnen helpen bij het moeder-zijn, ook in de vrije wereld.

5 VOORUITBLIK

Veel zal afhangen van de snelheid waarmee nieuw bewakend personeel wordt aangeworven bij Justitie. Daarna moet de rationalisering nog worden uitgerold en daarna kan het groepsaanbod weer opstarten. Er is geen enkele zekerheid of duidelijkheid over welke termijnen we daarbij spreken.

De inzet van werkuren van de VOS-medewerkers is verlegd naar andere projecten of andere gevangenis.

Hieronder vindt u enkele andere uitdagingen die we in 2017 aangaan:

- Samen met de directie van het PCB tot een verfijning van het samenwerkingsakkoord komen dat werd afgesloten tussen de Vlaamse overheid en Justitie.
- Partnerschappen warmhouden tot we weer met aanbod kunnen starten.
- De situatie nauw opvolgen met het beleidsteam.
- Implementatie en afwerking van RFID in de bibliotheek
- We maakten in het denken al de overstap van geïnterneerden met een verstandelijke beperking naar alle gedetineerden met een (vermoeden van) verstandelijke beperking, in 2017 start de zoektocht naar de praktische realisatie van gepaste zorg en aanbod voor deze doelgroep, waarvan we eigenlijk niet exact weten hoe groot ze is.
 - Actieplan gedetineerden met een (vermoeden van) (lichte) verstandelijke beperking voor gans het PCB uitwerken.
 - Onderzoek naar de bruikbaarheid en betrouwbaarheid van de SCIL (screeningsinstrument voor intelligentie en licht verstandelijke beperking) als voorspeller voor verstandelijke beperking bij geïnterneerden, beklaagden en veroordeelden op de vrouwenafdeling.
 - Evaluatie en implementatie van de Schaal voor Emotionele Ontwikkeling en acties voor de uitrol naar andere afdelingen.
- Ontwikkeling van een vernieuwd intern tv-kanaal om informatie vlot tot bij de gedetineerden te krijgen.
- ...

Colofon

Verantwoordelijke uitgever

Marijke Enghien, Afdelingshoofd
Afdeling Welzijn en Samenleving
Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
Koning Albert II-laan 35 bus 30
1030 Brussel

Vormgeving

Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
Afdeling Algemeen Coördinerende Diensten – team Communicatie

Centrale redactie

Marieke de Jong, beleidscoördinator Penitentiair Complex Brugge

Foto's

Voorpagina: Olivier Michiels
Voorleeskoffer: Sander Brouckaert
Papier-maché mannetje: Laurens Charlet
Rebelle: printscreen
Andere: folder SEN-SEO, peren van het internet en logo Elke stap telt van website OKRA.